

Note om afskaffelsen af de politiske partier

Simone Weil

Originalt udgivet i Februar 1950, oversættelse udgivet 2019

Ordet parti skal her forstås i den betydning, det har på det europæiske kontinent. Det samme ord betegner i de angelsaksiske lande en helt anden virkelighed. Det har sine

rødder i den engelske tradition og kan ikke omplantes. 150 års erfaring er tilstrækkeligt til at demonstrere dette. I de angelsaksiske partier findes der et element af spil, af sport, som kun kan eksistere i en institution af aristokratisk oprindelse; derimod er alt seriøst i en institution, som fra begyndelsen er plebejisk. Idéen om et parti indgik ikke i fransk politisk tænkning

i 1789, på nær som et onde der måtte undgås. Men der fandtes Jakobinerklubben, som i begyndelsen udelukkende var et sted for fri diskussion. Det var ikke en slags skæbnsvanger mekanisme, som transformerede klubben. Det var ene og alene presset fra krigen og guillotinen, som gjorde den til et totalitært parti.

Oprørsgruppernes kampe under terrorregimet blev styret af den tanke, som Tomskij formulerede så godt "Et parti ved magten og alle andre i fængsel." På det europæiske kontinent er totalitarismen således partiernes arvesynd. Det er på den ene side arven fra terrorregimet og på den anden side indflydelsen fra det engelske eksempel der etablerede partierne i det offentlige liv. Det faktum at de eksisterer, er aldeles ikke et motiv til at bevare dem. Alene det gode er et legitimt motiv til at bevare noget. Det onde i de politiske partier er opsigtsvækkende, så derfor er problemet, som her skal undersøges, dette; Indeholder de noget godt, som fordriver det onde og således gør deres eksistens ønskværdig?

Men det er langt mere relevant at spørge: Findes der i dem et uendelige lille gran gode? Er de ikke ren, eller næsten ren, ondskab?

Hvis de er onde, er det klart, at de kun kan skabe yderligere ondt, faktisk såvel som praktisk, Dette er en trosartikel: "Et godt træ kan aldrig bære dårlig frugt, og et råddent træ aldrig god frugt." Men først må vi fastslå, hvad kriteriet for det gode er? Det kan kun være sandhed, retfærdighed og dernæst det fælles bedste,

Demokrati, det største antals magt, er ikke gode i sig selv. De er derimod midler til det gode og betragtes korrekt eller fejlagtigt som effektive. Hvis Weimarrepublikken, i stedet for Hitler, havde besluttet sig for igennem en strammere parlamentarisk og lovlig fremgangsmåde at sætte jøderne i koncentrationslejre og på ondskabsfuld vis torturere dem til døde, så ville disse pinsler ikke have været et atom mere legitime, end de er på nuværende tidspunkt.

Og et lignende scenarie er på ingen måde utænkeligt. Kun det retfærdige er legitimt. Under ingen omstændigheder kan forbrydelsen og løgneren være legitime. Vores republikanske ideal stammer helt og holdent fra idéen om almenviljen, som tilkommer Rousseau. Men betydningen af denne idé gik næsten øjeblikkeligt tabt, fordi den er kompleks og kræver et øget niveau af opmærksomhed. Med undtagelse af nogle få kapitler er få bøger så smukke, stærke, skarpsindige og utvetydige som Samfunds Pagten. Man siger at få bøger har haft lige så stor indflydelse.

Men faktisk er alting sket, og sker stadig, som var den aldrig blevet læst. Rousseau tager udgangspunkt i to kendsgerninger: For det første at fornuften erkender og vælger retfærdigheden og den uskyldige nytte, hvorimod enhver forbrydelse er motiveret af lidenskaber. For det andet at fornuften er identisk hos alle mennesker, hvorimod lidenskaberne som oftest varierer. Det vil sige, at hvis alle og enhver på egen hånd reflekterer over et generelt problem og giver udtryk for en mening, og hvis disse meninger dernæst sammenlignes, vil de højst sandsynligt stemme overens, for så vidt de er retfærdige og fornuftige, og være forskellige, for så vidt de er uretfærdige og fejlagtige. Det er udelukkende i kraft af dette slags ræsonnement, at man anerkender, at den universelle konsensus peger mod sandheden.

Sandheden er én. Retfærdigheden er én. Fejlagtheder og uretfærdigheder er uendeligt variable. Således finder mennesker en fælles retning i det, som er retfærdigt og sandt, hvorimod løgn og forbrydelse får dem til at gå i forskellige retninger i det uendelige. Eftersom fællesskab er en materiel kraft, kan man håbe på der at finde en materiel kraft, som her på jorden vil gøre sandhed og retfærdighed materielt stærkere end forbrydelse og fejlagtheder.

Dette vil kræve en passende mekanisme. Hvis demokratiet konstituerer en sådan mekanisme, er det godt. Ellers er det ikke.

Ifølge Rousseau, som havde ret, er en uretfærdig vilje, som er fælles for nationen, på ingen måde overlegen i forhold til ét menneskes uretfærdige vilje.

Rousseau mente blot, at en vilje, der er fælles for en befolkning, oftest afpasser sig retfærdigheden gennem en gensidig neutralisering og udligning af de specifikke lidenskaber. Det var for ham det eneste motiv til at foretrække befolkningens vilje frem for den individuelle.

Ligeledes opnår en bestemt vandmasse - selvom den er sammensat af molekyler, der bevæger sig og støder sammen uden ophør - fuldkommen balance og ro.

Den gengiver genstandenes billede fejlfrit: Den viser det horisontale plan perfekt og afslører ned sunkne genstandes præcise massefylde.

Hvis lidenskabelige individer, af lidenskab tilbøjelige til forbrydelse og til løgn, dannes på samme måde i en sandfærdig og retfærdig befolkning, så er det godt, at befolkningen er suveræn. En demokratisk forfatning er god, hvis den for det første sætter befolkningen i stand til at opnå denne tilstand af balance, for først derefter at sørge for at befolkningens vilje bliver indfriet. Den sande ånd af 1789 består ikke i at tænke, at noget er retfærdigt, fordi befolkningen ønsker det, men at befolkningens vilje på visse betingelser har større mulighed for at tilpasse sig retfærdigheden end nogen anden vilje.

Der findes andre betingelser, der må imødekommes, for at idéen om almenviljen kan anvendes. To af disse er særligt vigtige.

for det første at der i det øjeblik, hvor befolkningen bliver bevidst om en af dens viljer og udtrykker den. Ikke kan eksistere nogen form for kollektiv lidenskab.

Det står fuldstændigt klart, at Rousseaus ræsonnement falder til jorden, så snart der findes kollektive lidenskaber.

Rousseau var selv klar over dette. Kollektiv lidenskab er en impuls som fører til forbrydelse og løgn, og som er uendeligt mere magtfuld end nogen individuel lidenskab.

Ondskabsfulde impulser, som i dette tilfælde langt fra neutraliserer hinanden, frembringer gensidigt hinanden tusindfoldigt. Presset er næsten uimodståeligt, på nær for de sande helgener.

En vandmasse, sat i bevægelse af en stærk og voldsom strøm, afspejler ikke længere genstandene, har ikke længere en horisontal overflade og viser ikke længere deres massefylde. Og det er ligegyldigt, om denne vandmasse bevæges af en enkelt strøm eller af fem eller seks strømme, som støder sammen og skaber hvirvelstrøm. Forstyrrelsen er lige stor i begge tilfælde. Hvis en enkelt kollektiv lidenskab lægger beslag på et helt land, er hele landet enstemmigt medskyldigt i forbrydelsen. Hvis to eller fire eller fem eller ti kollektive lidenskaber deler landet, opdeles det i flere kriminelle bander. De afvigende lidenskaber neutraliserer ikke hinanden, som det ville ske i et mylder af individuelle lidenskaber opløst i en masse; de er for få, og hver enkeltes styrke er for kraftig til, at en neutralisering ville kunne finde sted. Kampen ophidser dem. De støder mod hinanden med en helvedeslarm, som gør det umuligt i bare et sekund at høre retfærdighedens og sandhedens stemme, der altid er næsten uørlig.

Når der i et land findes en kollektiv lidenskab, er der større sandsynlighed for, at en hvilken som helst særvilje er tættere på retfærdigheden og fornuften end almenviljen, eller snarere karikaturen af den. Den anden betingelse er, at befolkningen skal udtrykke dens vilje angående problemer i det offentlige liv og ikke blot vælge personer. Eller endnu værre vælge uansvarlige organiserede grupper. For almenviljen har intet forhold til et sådant valg. Hvis der i 1789 har været en bestemt tilkendegivelse af denne almenvilje, skønt man havde indført det repræsentative system i mangel på evne til at forestille sig et alternativ, så var det fordi der fandtes meget andet end politiske valg: Alt, hvad der var levende i hele landet - og landet flød over med liv - havde forsøgt at tilkendegive sine meninger igennem forskellige pamfletter med lister over krav (cabinets de revendication). Repræsentanterne

blev i høj grad kendte undervejs i dette tankesamarbejde og bevarede entusiasmen fra dette samarbejde. De fornemmede, at befolkningen lyttede opmærksomt til deres taler, idet de nøjeregnende holdt øje med, om de fortolkede deres aspirationer korrekt. I en periode, som var alt for kort, var disse repræsentanter virkelig ikke andet end talerør for den offentlige mening. Noget lignende skete aldrig igen, Den blotte gengivelse af disse to tilfælde viser, at vi aldrig har kendt noget, der bare kommer i nærheden af et demokrati. I det, vi kalder ved dette navn, har befolkningen hverken haft anledning eller midler til at give udtryk for en holdning til et problem i det offentlige liv, og alt der undslipper de specifikke interesser, er udleveret iléde kollektive lidenskaber, hvilket tilskyndes både officielt og systematisk. Selve brugen af ord som "demokrati" og "republik" forpligter os på at undersøge de to følgende problemer med ekstrem opmærksomhed:

Hvordan giver man de mennesker, der udgør Frankrigs befolkning, muligheden for fra tid til anden at udtrykke en vurdering af det offentlige livs store spørgsmål? Hvordan undgår man, at der i det øjeblik, hvor befolkningen udspørges, er en kollektiv lidenskab i omløb iblandt dem?

Hvis man ikke reflekterer over disse to punkter, så er det forgæves at tale om republikansk legitimitet. Løsninger er ikke nemme at fremdrage. Men efter opmærksom besigtigelse står det klart, at ethvert forsøg først og fremmest ville implicere afskaffelsen af de politiske partier.

For at vurdere de politiske partier i henhold til kriterierne sandhed, retfærdighed og almenvellet, er det nødvendigt først at forstå deres væsentlige karaktertræk. Man kan opremse tre træk: Et politisk parti er en maskine, der har til formål at fremstille kollektive lidenskaber. Et politisk parti er en organisation konstrueret til at udøve et kollektivt pres på alle dets medlemmers tænkning.

Det første, og når alt kommer til alt, endelige mål for ethvert politisk parti er dets eget endeløse fremgang. Ud fra denne trefoldige definition er ethvert parti totalitært i udgangspunkt og stræben. Hvis det ikke er det,

så er det udelukkende, fordi de omkringliggende partier er det i højere grad. Disse tre karaktertræk er faktuelle sandheder og indlysende for enhver, som har nærmet sig partiernes liv. Det tredje træk er et særligt tilfælde af det fænomen, der forekommer overalt, vor kollektivet hersker over tænkende individer. Det er omvendingen af forholdet mellem mål og middel. Overalt og uden undtagelse er alle de ting, som almindeligvis betragtes som mål i natur, definition, væsentlighed og på den allermest tydelige måde udelukkende midler. Man ville kunne henvise til mange eksempler fra alle sfærer: penge, magt, stat, national stolthed, økonomisk produktion, universitetsdiplomer og mange andre.

Kun det gode kan være et mål. Alt, hvad der hører under det faktuelle domæne, tilhører midlernes orden. Men den kollektive tænkning er ude af stand til at have sig over det faktuelle domæne. Det er en dyrisk tankegang.

Den har kun kendskab til det gode, i det omfang at den begår fejltagelsen at antage dette eller hint middel for det absolut gode.

Det samme gælder for partier. Et parti er princippet et instrument, der har til formål at tjene en bestemt opfattelse af almenvellet.

Dette er sandt for selv de partier, der er knyttet til en social gruppes interesser, for der er altid en særlig opfattelse af almenvellet, i kraft af hvilken der vil forekomme et sammenfald mellem det fælles bedste og gruppens interesser.

Men denne opfattelse er ekstremt vag. Dette er sandt uden undtagelse og næsten uden forskel i grad. De mest inkonsistente partier, og de mest stramt organiserede, er lige vage, hvad doktrin angår. Intet menneske, selv hvis han har studeret politik i dybden, vil være i stand til præcist og klart at præsentere et hvilket som helst partis doktrin - heller ikke hans eget, hvis han var medlem af et.

Mennesker indrømmer næppe dette over for sig selv. Hvis de indrømmede det, ville de naivt være fristet til at se det som et tegn på personlig inkompetence, fordi de ikke anerkender, at udtrykket: "et politisk partis doktrin" sagens natur aldrig kan have nogen betydning. En person, der henlever sit liv med at skrive og undersøge idéernes problemer, har kun meget sjældent en doktrin. Et kollektiv

har aldrig nogen. Det er ikke en kollektiv vare. Det er sandt, at man kan tale om en kristen doktrin, en hinduistisk doktrin, en pythagoræisk doktrin og så videre. Hvad, der betegnes med dette ord, er hverken individuelt eller kollektivt: Det er i stedet noget, som befinder sig uendeligt højt over det ene eller det andet domæne. Det er ganske enkelt sandheden.

Et politisk partis mål er noget vagt og uvirkeligt. Hvis det var virkeligt, ville det kræve stor opmærksomhed, for en opfattelse af almenvellet er ikke nem at forestille sig.

Eksistensen af partiet er håndgribelig, åbenbar og kræver ingen indsats at genkende. Det er således uundgåeligt, partiet bliver sit eget mål.

Det er i så fald afgudsdyrkelse, for alene Gud er legitimt sit eget mål.

Overgangen hertil er nem. Man formulerer en grundsætning, hvori den nødvendige og tilstrækkelige betingelse, for at partiet effektivt kan tjene opfattelsen af almenvellet, for hvem det eksisterer, er, at det besidder en betydelig mængde magt.

Men ingen begrænset mængde magt kan nogensinde blive betragtet som tilstrækkelig. På grund af fraværet af tænkning finder partiet sig i en kontinuerlig tilstand af magtesløshed; en tilstand, der altid tillægger den utilstrækkelige mængde af magt, det disponerer over. Skulle det blive absolut herre over landet, vil internationale krav pålægge det strammere begrænsninger. Således er partiernes væsentlige tendens totalitær, ikke blot på det nationale plan, men også på det globale. Det er netop, fordi opfattelsen af almenvellet, karakteristisk for det ene eller det andet parti, er en fiktion; en tom ting uden virkelighed, at den foreskriver en stræben efter den totale magt. Enhver virkelighed implicerer i kraft af sig selv en grænse. Det, som ikke engang eksisterer, kan aldrig begrænses.

Netop derfor findes der et slægtskab, en alliance, mellem totalitarisme og løgn.

Det er sandt, at mange mennesker aldrig fantaserer om total magt, magt, da denne tanke ville gøre dem bange. Den er svimlende, og det kræver en vis grandiositet at understøtte den. Når disse mennesker interesserer sig for et parti er de tilfredse med at ønske dets vækst, men som noget der ikke har nogen grænse. Hvis der er tre medlemmer mere i år i forhold til det forrige, eller hvis skatteindkrævningen har opkrævet 100 francs mere, så er de tilfredse. Men de ønsker, at dette skal fortsatte i samme retning i det uendelige. Aldrig ville de kunne forstå, at deres parti under ingen omstændigheder vil kunne få for mange medlemmer, for mange vælgere, for mange penge.

Det revolutionære temperament medfører en forestilling om totaliteten. Det småborgerlige temperament finder sig til rette i en langsom, kontinuerlig og grænseløs udvikling. Men i begge tilfælde bliver partiets materielle vækst det eneste kriterie, hvorudfra alt defineres som enten godt eller dårligt. Præcis som hvis partiet var et dyr, der skulle opfedes, og universet havde skabt det for at kunne opfede det.

Man kan ikke tjene både Gud og mammon. Hvis man har et andet kriterie for det gode end det gode selv, taber man det gode af syne.

Fra det øjeblik partiets vækst udgør kriteriet for det gode, følger der fra partiets side uundgåeligt et kollektivt pres på folks tænkning. Dette pres udøves defacto. Det spreder sig i offentligheden. Det indrømmes og proklameres. Dette ville fylde os med rædsel, hvis ikke tilvænningen havde hærdet os sådan.

Partierne er organismer, der offentligt og officielt er sammensat på en måde, der har til formål at dræbe åndens fornemmelse for sandhed og retfærdighed. Det kollektive pres udøves gennem propaganda.

Propagandaens erklærede formål er at overtale og ikke at kommunikere gennem lyset. Hitler så tydeligt, at propaganda altid er et forsøg på at underkaste anden. Alle partier udøver propaganda. De, som ikke gør det, ville forsvinde, idet de andre gør det. Alle indrømmer, at de udøver propaganda. Ingen er dog så dristige i deres løgn, at de påstår at påtage sig uddannelsen af offentligheden, at de danner folkets dømmekraft. Det er sandt, at partierne taler om at uddanne dem, der henvender sig til dem: sympatisører, unge, nye tilhængere.

Dette er dog løgn. Der er tale om en disciplinering, der skal forberede det endnu strengere herredømme, som partiet udøver over dets medlemmers tænkning.

Forestil dig et partimedlem - parlamentsmedlem, kandidat til parlamentet eller blot aktivt medlem - som i fuld offentlighed påtager sig følgende forpligtelser: "Hver gang jeg fremover skal undersøge et hvilket som helst politisk eller socialt problem, så forpligter jeg mig på at glemme det faktum, at jeg er medlem af en bestemt gruppe, og i stedet udelukkende beskæftige mig med almenvellet og retfærdigheden."

Denne måde at tale på ville ikke blive modtaget godt. Hans omgivelser og mange andre ville anklage ham for forræderi. De mindre fjendtligt stemte ville sige: "Hvorfor har han så tilsluttet sig et parti?" - for således naivt at indrømme, at idet man indtræder i et parti, så giver man afkald på udelukkende at stræbe efter almenvellet og retfærdigheden. Denne mand ville blive ekskluderet fra sit parti eller i det mindste blive nægtet opstilling; han ville

under ingen omstændigheder blive valgt.

Endvidere forekommer det umuligt, at nogen ville tale sådan. Hvis ikke jeg tager fejl, er det aldrig sket. Hvis ord, der tilsyneladende ligner dem, tidligere er blevet udtalt, så var det udelukkende af mænd, der ønskede at regere med støtte fra andre partier end deres eget. Sådanne ord klingede altså på en måde uhæderligt. Til gengæld finder man det fuldstændigt naturligt, fornuftigt og hæderligt, at nogle siger: "Som konservativ..." eller: "Som socialist mener jeg..." Det er sandt, at den måde at tale på ikke kun gør sig gældende for politiske partier. Man skammer sig heller ikke over at sige: "Som franskmænd mener jeg..." "Som katolik mener jeg..." Små piger, der erklærede, at de tilhørte gaulismen, som var den franske ækvivalent til hitlerismen, tilføjede: "Sandheden er relativ, selv i geometri." De berørte det centrale spørgsmål.

Hvis der ikke findes sandhed, er det legitimt at tænke på denne eller hin måde, i kraft af at man faktisk føler at være det ene eller det andet. Ligesom man har sort, brunt, rødt eller blondt hår, fordi man er født sådan, så giver man også udtryk for denne eller hin tænkning. Tænkning er, ligesom hår, således resultatet af en fysisk udvælgelsesproces.

Hvis man anerkender, at der findes en sandhed, det er kun tilladt at mene det, der er sandt. Man mener altså noget, ikke fordi man er fransk, katolik eller socialist, men fordi kendsgerningernes uimodståelige lys tvinger en til at mene sådan og ikke anderledes.

Hvis ikke der er klarhed, hvis der findes tvivl, så er det klart, at spørgsmålets tvivlsomhed afhænger af den viden, man disponerer over.

Hvis der på den ene side findes en lille sandsynlighed så er det klart, at der findes en lille sandsynlighed og så videre. I alle tilfælde giver det indre lys altid den, der spørger det til råds et tydeligt svar. Indholdet af mere eller mindre bekræftende; det spiller ingen rolle. Det er altid modtageligt over for kritisk revision, men ingen rettelse kan indskydes, hvis ikke det sker ved en forøgelse af det indre lys. Hvis en person, der er medlem af et parti, i hele sin tænkning har besluttet sig for udelukkende at være tro mod det indre lys og intet andet, så kan han ikke gøre partiet bekendt med denne beslutning. Han står derfor over for det i en tilstand af løgn. Det er en situation, der kun kan accepteres på grund af den nødvendighed, som tvinger en til at tilslutte sig et parti, hvis man effektivt vil tage del i offentlige anliggender.

Men denne nødvendighed er et onde, som der må sættes en stopper for, ved at man afskaffer partierne. En person, der ikke har taget en beslutning om alene at være tro mod det indre lys, anbringer løggen i selve sjælens centrum. Det indre mørke bliver hans straf. Det ville være forgæves at forsøge at undslippe ved at etablere en distinktion mellem den indre frihed og den ydre disciplin. For det ville kræve, at man løj for offentligheden, over for hvilken, enhver kandidat, enhver folkevalgt, er særligt forpligtet til at fortælle sandheden. Hvis jeg på vegne af mit parti vil sige noget, som jeg anser for at være modstridende med sandheden og retfærdigheden, skal jeg så udstede en advarsel på forhånd? Hvis ikke jeg gør det, så lyver jeg.

Af disse tre løgne - at lyve for partiet, at lyve for offentligheden og at lyve for sig selv - er den første langt fra den værste, Men hvis det at tilhøre et parti i ethvert tilfælde tvinger en til at lyve,

så er partiernes eksistens absolut og ubetinget et onde. I opslag om at forsamle sig ser man ofte følgende: Hr.X.fremlægger et kommunistisk synspunkt (på det problem, som er omdrejningspunkt for forsamlingen). Hr. Y. fremlægger et socialistisk synspunkt. Hr.Z fremlægger et radikalt synspunkt.

Hvordan er det lykkedes disse stakler at kende de synspunkter, de skal fremlægge? Hvem konsulterede de? Hvilket orakel? Et kollektiv har hverken sprog eller pen. Alle taleorganer er individuelle. Det socialistiske kollektiv befinder sig ikke i et eneste individ. Ej heller det radikale kollektiv. Det kommunistiske kollektiv har hjemme i Stalin, men han befinder sig langt væk; man kan ikke ringe til ham, men før man taler til en forsamling Nej: Hr. X., Hr. Y. og Hr. Z. konsulterede hver især dem selv. Men idet de var ærlige, satte de sig først i en særlig sindstilstand, en tilstand tilsvarende den stemning de kommunistiske, socialistiske eller radikale miljøer så ofte har hensat dem i. Hvis man, idet man befinder sig i denne tilstand, giver efter for sine reaktioner, så producerer man naturligt et sprog, der tilpasser sig det kommunistiske, socialistiske eller radikale synspunkt. Naturligvis på betingelse af, at ethvert opmærksomt forsøg på at erkende retfærdighed og sandhed strengt forbydes. Hvis man fuldførte en sådan anstrengelse, ville man risikere - hvilken skræk - at give udtryk for "en personlig synsvinkel".

For i vore dage anses stræben efter retfærdighed og sandhed som svarende til en personlig synsvinkel.

Da Pontius Pilatus spurgte Kristus: "Hvad er sandhed?" svarede Kristus ikke. Han havde allerede svaret, da han sagde: "Jeg er kommet for at give vidnesbyrd om sandheden."

Der findes kun ét svar. Sandheden. Det er de tanker, der melder sig i ånden hos det tænkende væsen, som udelukkende, fuldstændigt og helt og holdent længes efter sandheden. Løgnen, fejlen - som er synonyme - det er tanker hos dem, der ikke længes efter sandheden, og dem der længes efter sandheden og noget mere. Dem, som for eksempel længes efter sandheden og konformiteten med den eller den etablerede tænkning. Men hvordan begærer man sandheden, hvis man ikke har nogen forudgående viden om den? Det er alle mysteriers mysterium. De ord, der giver udtryk for en fuldkommenhed, som er ubegribelig i mennesket - Gud, sandhed, retfærdighed - begærligt udtalt i det indre, uden at være forenet med nogen forestilling, har magten til at løfte ånden og oversvømme den med lyset. Ved at begære sandheden og kun den, og uden på forhånd at forsøge at gætte dens indhold, modtager vi lyset Det er her, vi finder hele opmærksomhedens mekanisme.

Det er umuligt at undersøge det offentlige livs frygteligt komplekse problemer, idet man på den ene side er opmærksom på at erkende sandheden, retfærdigheden og almenvellet, og på den anden side forsøger at bevare den holdning, som er passende for et medlem af en bestemt gruppe. Menneskets evne til at være opmærksom er ikke i stand til at tage hensyn til begge på samme tid. Enhver, som knytter sig til den ene, forlader den anden. Men ingen lidelse venter den, der forlader retfærdigheden og sandheden, hvorimod partisystemet indebærer de allermest smertefulde straffe for ulydighed. Straffe, som rammer næsten alt - karrieren, følelserne, venskabet, omdømmet, den ydre ære, til tider selv familielivet. Det kommunistiske parti har fuldendt dette system til perfektion. Selv hos den, der i sit inderste ikke giver efter, forvansker truslen om straf uundgåeligt dømmekraften. For hvis man ønsker at reagere imod partiets herredømme, er denne vilje til at reagere i sig selv et motiv, der er fremmed over for sandheden, og som man må være mistroisk over for. Men også denne mistro og så fremdeles. Den sandfærdige opmærksomhed er en tilstand, der er noget så svær for mennesket at opnå; så voldsom, at enhver personlig og følelsesmæssig forstyrrelse kan afspore den. Deraf følger en tvingende forpligtelse til så vidt muligt at beskytte dømmekraften, som man bærer i sig, mod den tumult, som afstedkommes af personlige håb og bekymringer. Hvis et menneske udfører meget komplekse beregninger, mens det vel vidende vil blive pisket hver gang det som resultat opnår et lige tal, så er dets situation meget svær. Noget i den sanselige del af sjælen vil presse det til at snyde lidt i sine beregninger for at opnå et ulige tal. Idet det ønsker at reagere, vil det risikere at finde et lige tal, selvom det ikke er nødvendigt. Fanget i denne vekselvirkning er dets opmærksomhed ikke længere intakt. Hvis beregningerne er så komplekse, at de kræver dets fulde opmærksomhed, er det uundgåeligt, at det vil fejle ofte. Det tjener det ikke, at det er meget intelligent, meget modigt eller

ivrigt efter sandheden. Hvad skal dette menneske gøre? Det er meget simpelt. Hvis det slipper ud af grebet på de mennesker, som truer det med pisk, så må det flygte. Hvis det kunne have undgået at falde i hænderne på dem til at starte med, så skulle det have gjort sådan. Det er nøjagtig det samme med de politiske partier. Når der findes partier i et land, så følger der før eller senere en tilstand, hvor det bliver umuligt virkningsfulde at blande sig i de offentlige anliggender uden at indtræde parti og spille spillet. Enhver, der interesserer sig for offentlige forhold, ønsker at interessere sig for disse på en virkningsfuld måde. De, der således er tilbøjelige til at bekymre sig om almenvellet, må enten afvise at tænke på det og rette deres opmærksomhed mod andre ting eller gennemgå partiets hårde prøvelser. Også i dette tilfælde vil de komme til at få bekymringer, der ekskluderer den de havde for almenvellet.

Partierne er en vidunderlig mekanisme, som på det nationale plan sørger for, at ikke en eneste ånd kan henlede sin opmærksomhed på den indsats, der består i at forstå hvad der er godt, retfærdigt og sandt i de offentlige anliggender.

Deraf følger - med undtagelse af få tilfældige sammentræf - at der kun vedtages og gennemføres tiltag, som er i modstrid med det fælles bedste, retfærdigheden og sandheden.

Hvis man overdragede organiseringen af det offentlige liv til djævelen, ville selv han ikke kunne finde på noget mere opfindsomt. Hvis virkeligheden tidligere har været en smule mindre dystre, så er det fordi partierne endnu ikke havde fortæret alt. Men har virkeligheden faktisk været en smule mindre dystre? Var den ikke netop så dystre, som skildringen her har skitseret? Har begivenhederne ikke påvist dette.

Vi må indrømme, at den spirituelle og mentale undertrykkelsesmekanisme, som tilhører partierne, historisk blev indført af den katolske kirke i dens kamp mod kætteri.

En konvertit, som træder ind i kirken - eller en troende, der forhandler med sig selv og beslutter sig for at blive - er blevet klar over, hvad der er sandt, og hvad der er godt i det katolske dogme. Men idet han overskrider tærsklen, erklærer han samtidig ikke at være ramt af anathema sit.(fodnote) Det vil sige, at han på én gang accepterer alle såkaldte "strenge trosartikler". Artikler, som han ikke har studeret nærmere. Artikler, som selv den med en høj grad af intelligens og dannelse ville skulle bruge mere end et helt liv på at studere, eftersom et sådant studie implicerer et studie af de historiske omstændigheder af enhver fordømmelse. Hvordan tilslutter man sig bekræftelser, man intet ved om? Det er nødvendigt betingelsesløst at underkaste sig den autoritet, som disse påstande udgår fra.

Derfor ønskede Thomas Aquinas kun at hævde sine bekræftelser gennem kirkens autoritet med udelukkelse af ethvert andet argument. For, som han sagde, intet er mere nødvendigt for dem, som accepterer denne autoritet, intet argument kan overtale dem, som afviser den.

Således bliver klarhedens indre lys - dømmekraften, skænket til den menneskelige ånd ovenfra som svar på dets begær efter sandhed - kasseret og fordømt til underdanige opgaver, såsom hovedregning, og ekskluderet fra enhver søgen, der har med menneskets spirituelle skæbne at gøre. Tænkningens drivkraft er ikke længere det ubetingede og udefinerede begær efter sandhed, men begæret efter at tilpasse sig en på forhånd etableret lære.

At den af Kristus etablerede kirke i så stor udstrækning således har kvalt sandhedens ånd - og hvis den på trods af inkvisitionen ikke har kvalt den fuldstændigt, er det udelukkende, fordi mysticismen tilbød et sikkert tilflugtssted - det er tragisk ironi. Dette er ofte blevet bemærket.

Men man har dog i mindre grad bemærket en anden tragisk ironi, nemlig at den oprørske bevægelse mod det inkvisitoriske regimes kvælertag på ånden har taget en sådan drejning, at den har videreført selve det foretagende at kvæle ånden. Reformationen og renæssancens humanisme, som begge var et resultat af dette oprør, har i høj grad bidraget til at vække - efter tre århundredes modning - ånden fra 1789. Efter nogen forsinkelse resulterede dette i vores demokrati, der blev grundlagt på partiernes spil, hvor ethvert parti var en lille verdslig kirke udrustet med truslen om ekskommunikation. Partiernes indflydelse har inficeret hele vor tids mentale liv.

En person, der melder sig ind i et parti, har sandsynligvis bemærket noget i dette partis handlinger og propaganda, som har forekommet ham retfærdigt og godt. Men han har aldrig undersøgt

partiets ståsted i alle det offentlige livs problemer. Ved at træde ind i partiet accepterer han en række positioner, som han ikke har kendskab til. Han underlægger således sin tænkning partiets autoritet. Når han lidt efter lidt lærer disse ståsteder at kende, kommer han til at anerkende dem uden videre undersøgelse. Det er netop situationen for den, som tilslutter sig den katolske ortodoksi, sådan som den er udtænkt af Thomas Aquinas.

Hvis en person, idet han søger medlemskab, siger: "Jeg er enig med partiet på det, det og det punkt. Jeg har ikke undersøgt dets andre positioner, og jeg forbeholder mig fuldt ud min holdning, indtil jeg har foretaget en nærmere undersøgelse", vil han uden tvivl blive bedt om at komme tilbage senere.

Men i grunden, med forbehold for visse undtagelser, adopterer en person, der tilslutter sig et parti, lydigt den åndelige attitude, som senere vil blive udtrykt med ordene: "Som monarkist, som socialist mener jeg...". Det er i den grad bekvemt! For det er ikke at tænke. Der findes intet mere bekvemt end ikke at tænke.

Hvad angår partiernes tredje karaktertræk, at de er maskiner, der har til formål at fabrikere den kollektive lidenskab, så fremgår dette så tydeligt, at det ikke har behov for at blive etableret. Den kollektive lidenskab er den eneste energi, som partierne har til deres disposition for at udøve propaganda og lægge pres på hver eneste af deres medlemmers sjæl.

Man indrømmer, at partiånden gør folk blinde, gør dem døve over for retfærdigheden; presser selv de hæderligste af dem ud i den mest ondsksfulde fjendtlighed. Man indrømmer det, men man overvejer ikke at afskaffe de systemer, der frembringer en sådan ånd. Man forbyder euforiserende stoffer. Nogle mennesker er ikke desto mindre afhængige af dem.

Men der ville findes mange flere, hvis staten organiserede salget af opium og kokain i alle tobakskiosker og lod det ledsage af reklameplakater, der ansporer forbrugerne.

Konklusionen er, at partiinstitutionen i høj grad forekommer at være et næsten rendyrket onde. Den er i udgangspunktet ond, og i praksis er dens virkning ond. Afskaffelsen af partierne ville være næsten udelukkende godt. Det er i princippet yderst legitimt og synes i praksis kun at have en god virkning. Til valget fortæller kandidaterne ikke vælgerne: "Jeg har etikette" - hvilket i praksis strengt taget intet meddeler offentligheden om deres konkrete holdning til de konkrete problemer - men: "Jeg mener det, det og dette om det, det og det store problem."

De folkevalgte politikere allierer og adskiller sig afhængigt af åndslægtskabets naturlige og omskiftelige spil. Jeg kan meget vel være enig med Hr. A. om kolonisering og uenig med ham om bøndernes ejendom og omvendt for Hr. B. Hvis vi taler om kolonisering, ville jeg for mødet tale en smule med Hr. A., og hvis vi taler om bøndernes ejendom med Hr. B. Den kunstige krystallisering i partierne falder så lidt sammen med de reelle åndsslægtskaber, at en delegat vil kunne være uenig med en kollega fra hans eget parti på samtlige konkrete holdninger og enig med en person fra et andet parti.

Hvor mange gange i Tyskland anno 1932 har en kommunist og en nazist, imens de diskuterede på gaden, ikke været overvældet af mental svimmelhed konstateringen af at være enige på samtlige punkter! Udenfor parlamentet ville der naturligvis opstå miljøer omkring tidsskrifter for idéer. Men disse miljøer skulle forblive i flydende tilstand. Det er den flydende tilstand, der adskiller partiet fra et miljø, der grunder i et åndsslægtskab og forhindrer det i at have dårlig indflydelse. Når man venskabeligt omgås den, der leder et sådant tidsskrift, dem som ofte skriver til det, og når man selv skriver til det, så ved man, at man står i forbindelse til dette tidsskrifts miljø. Men man ved ikke selv, om man er en del af det: Der findes ikke noget skarpt skel mellem indenfor og udenfor. Længere borte findes dem, der læser tidsskriftet og kender en eller to af dem, der bidrager til det. Endnu længere borte findes de faste læsere, der henter inspiration

fra tidsskriftet. Og til sidst de lejlighedsvis lasere. Men ingen kunne drømme om hverken at tænke eller sige "Da jeg er forbundet med dette tidsskrift, mener jeg..." .

Når bidragsyderne til et tidsskrift stiller op til valg, skal det være forbudt for dem at påberåbe sig brugen af tidsskriftet. Det skal være forbudt for tidsskriftet at give dem deres opstilling eller direkte eller indirekte at hjælpe deres kandidatur; ja, det skal endda være forbudt at benævne det. Enhver "venskabsgruppe" til et sådant tidsskrift burde forbydes.

Hvis et tidsskrift, ud af frygt for at blive opløst, afholder dets bidragsydere fra at bidrage til andre udgivelser, uanset hvad det måtte være, skal det nedlægges, så snart dette bevises.

Dette kræver et pressenævn, der umuliggør udgivelser, som det er uhæderligt at samarbejde med (Gringoire, Marie-Claire, etc.)

Hver gang et miljø forsøger at krystallisere sig ved at give dets medlemskab en fastlagt karakter, burde dette straffes med sanktioner.

Naturligvis vil der opstå undergrundspartier. Men deres medlemmer vil have dårlig samvittighed. De vil ikke længere kunne være i stand til at gøre åndens underdanighed til en offentlig profession. De vil ikke længere kunne udøve propaganda i partiets navn. Partiet vil ikke længere kunne holde dem fast i et håbløst net af interesser, følelser og forpligtelser.

Hver gang en lov er upartisk rimelig og indføres med blik for almenvellet - en lov som folket kan tilegne sig - svækker den alt det, den forbyder. Dens blotte eksistens er nok til at svække det, den forbyder, uafhængigt af de undertrykkende foranstaltninger, som stræber efter at håndhæve den.

Denne lovens iboende værdighed er en faktor i det offentlige liv, som for længst er blevet glemt og som burde blive genoplivet.

Der lader ikke til at være en eneste ulempe ved eksistensen af undergrundspartier, som ikke i endnu højere grad findes hos de etablerede partier.

I det store og hele røber en opmærksom undersøgelse ingen ulemper ved afskaffelsen af de politiske partier. Igennem et enestående paradoks er denne slags tiltag, som er uden ulemper, faktisk dem, der har den mindste chance for at blive vedtaget. Man siger: "Hvis det var så simpelt, hvorfor er det så ikke blevet gjort for lang tid siden?"

Imidlertid er det de store ting, som oftest er nemme simple.

Dette tiltag ville brede sin rensende kraft langt udover de offentlige anliggenders granser, for partiånden er kommet for at inficere alt. Som følge af magtens prestige påvirker de institutioner, der i et land regulerer det offentlige liv, altid hele tænkningen.

Vi er nået til et punkt, hvor vores tænkning inden for samtlige sfærer begrænser sig til at indtage en position "for" eller "imod" en holdning.

Efterfølgende leder man efter argumenter, der alt efter situationen underbygger enten for eller imod. Dette er netop indarbejdelsen af partitilhørsforholdet.

Ligesom der i de politiske partier er "demokrater", der anerkender flere partier, findes der tolerante folk inden for holdningernes sfære, der anerkender værdien af holdninger, som de ikke er enige i.

Det svarer til fuldstændigt at have mistet betydningen af sandt og falskt.

Andre, dem der har taget stilling til en holdning, går ikke med til at overveje noget som helst, der modsætter sig den. Det svarer til en indarbejdelse af den totalitære ånd.

Da Einstein kom til Frankrig delte alle folk fra mere eller mindre intellektuelle miljøer sig, inklusiv de lærde selv, i to lejre: for og imod. Enhver ny videnskabelig tankegang har i de videnskabelige miljøer sine tilhængere og sine modstandere, som begge i beklagelig grad er styret af partiånden. I disse miljøer findes der desuden tendenser, klikker, der er mere eller mindre krystalliserede. I kunst og litteratur er dette endnu mere tydeligt.

Kubisme og surrealisme var en slags partier. Nogle fulgte Gide, andre Maurras. For at blive et navn er det nyttigt at være omgivet af en gruppe af beundrere, som alle styres af den partipolitiske ånd.

Ligeledes var der ikke den store forskel på at tilhøre et parti eller en kirke - endda på at være antireligiøs. Man var for eller imod gudstro, for eller imod kristendom og så videre. Man er begyndt at tale om aktivister, når det kommer til religion.

Selv i skolerne ved man ikke længere, hvordan man skal stimulere børnenes tænkning på anden måde end ved at opfordre dem til at vælge for eller imod. Man citerer en sætning af en stor forfatter for dem og spørger: "Er I enige eller ej? Udfold jeres argumenter." Til eksamen kan staklerne ikke bruge mere end fem minutter på at bestemme sig for, om de er enige eller ej, da de kun har tre timer til at skrive deres stil. Og det ville have været så nemt at sige til dem: "Overvej denne tekst, og giv derefter udtryk for de idéer, der indfinder sig hos jer."

Næsten overalt - og ofte selv når man beskæftiger sig med rent tekniske problemer - erstattes tænkningens forpligtelse med partitagen; at være for eller imod. Dette er en sygdom, som har udspiret i de politiske miljøer, og som har spredt sig til hele landet, til næsten alle former for tænkning.

Det er tvivlsomt, om man vil kunne råde bod på denne sygdom, der slår os ihjel uden at begynde med afskaffelsen af de politiske partier.

Det Anarkistiske Bibliotek

Simone Weil

Note om afskaffelsen af de politiske partier

Originalt udgivet i Februar 1950, oversættelse udgivet 2019

original titel: Note sur la suppression générale des partis politiques

Teksten selv er oversat af Louise Bundgaard og udgivet på forlaget aleatorik.

da.anarchistlibraries.net